

HORMONFORSTYRRENDE STOFFER LABORORIETEST

MANGE SMÅ KILDER GIVER STOR RISIKO

En enkelt creme er ikke farlig. Men den samlede mængde af stoffer fra mange produkter, der er mistænkt for at være hormonforstyrrende, i alle dine plejeprodukter, kan være en risiko for din sundhed.

AF MARIANNE TROELSEN SKOU / TESTANSVARLIG STINE MÜLLER
ILLUSTRATION RASMUS BUHL

I alt 66
plejeprodukter
blev undersøgt
som del af testen.

En dag i kontakt med
hormonforstyrrende stoffer ...

... i badet

Ophobet risiko
i pct. på en dag

... i badet

Den samlede risiko for østrogene
forstyrrelse ved brug af flere produkter

TEST

Når du står op om morgenen, starter du måske med at børste tænder. Dernæst står du under bruseren og bruger shampoo og måske balsam eller showergel. Næste skridt, inden du kan hoppe i tøjet, er barbering måske med barberskum og aftershave, hvis du er en mand, eller – hvis du er en kvinde – en god omgang make up i form af foundation, øjenmakeup og læbestift. Til slut smøres kroppen med en velduftende bodylotion eller et godt lag solcreme i sommertiden. Og prikken over i'et er en frisk deodorant i armhulerne.

Hvert enkelt plejeprodukt du bruger, kan indeholde stoffer, der er mistænkt for at være hormonforstyrrende. Men det er klart, at koncentrationen af stofferne ikke er høj, hvis man nøjes med at bruge et enkelt af produkterne. Derimod er det den samlede koncentration af eventuelt hormonforstyrrende stoffer i alle dine plejeprodukter, der kan være til skade for dig eller måske dit ufødte barns helbred.

Stor dosis – stor risiko

Tænk har indkøbt 66 plejeprodukter og undersøgt koncentrationen af i alt 11 forskellige stoffer – læs

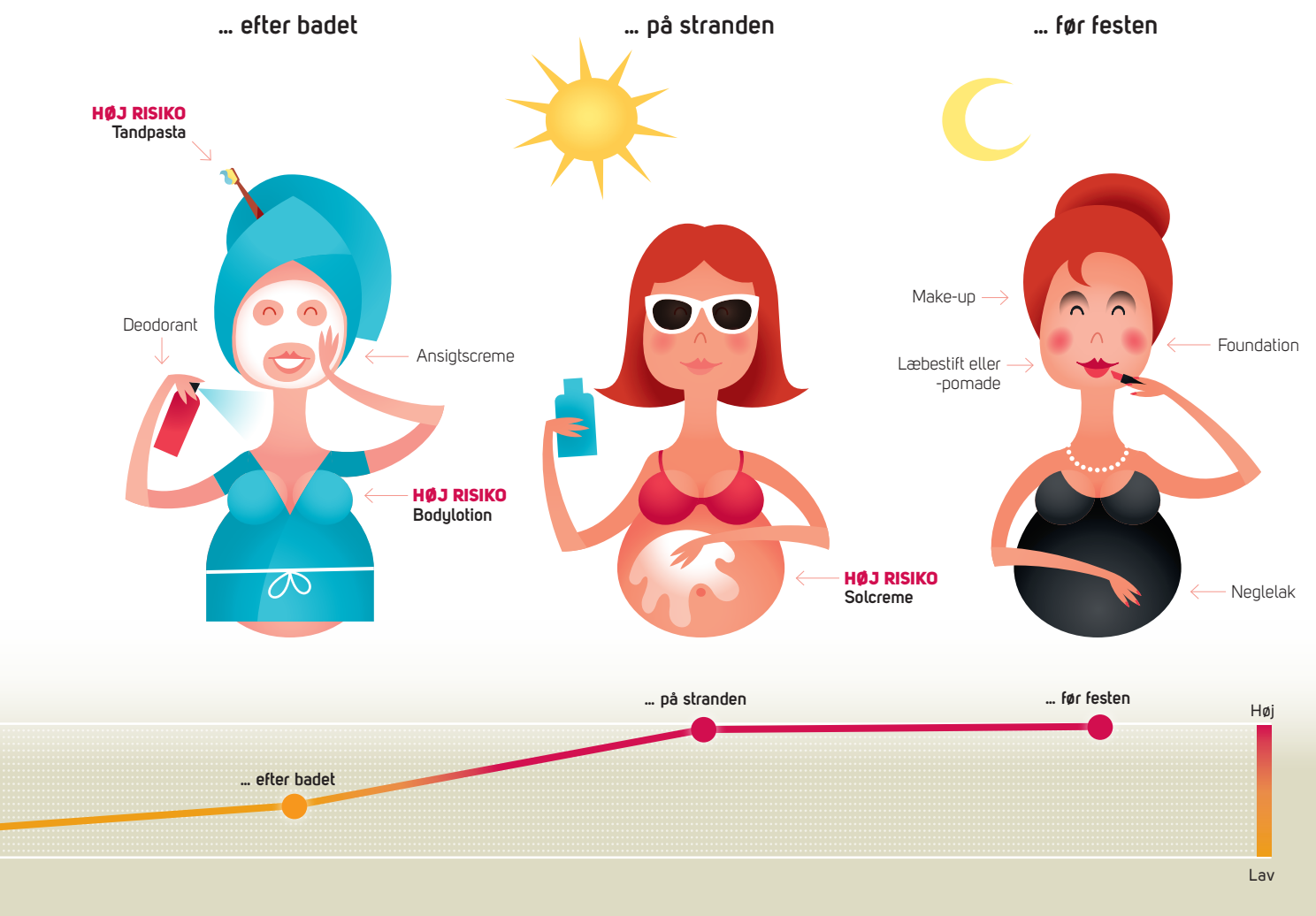
Fakta om testen – der alle er mistænkt for at være hormonforstyrrende. Vi har kun udvalgt produkter, der indeholder de skadelige stoffer og beregnet hvor stor en dosis, vi i værste fald udsætter vores krop for. Dernæst har vi med hjælp fra eksperter beregnet, hvor meget af stofferne, der absorberes af huden og optages i vores krop. Resultaterne er sammenlignet med den dosis, der vurderes at kunne udgøre en risiko for vores sundhed.

Konklusionen er klar: Der er en risiko for, at du ved brug af det samlede udvalg af alle dine plejeprodukter, udsætter dig for en så stor dosis af forskellige potentielt hormonforstyrrende stoffer, at det kan udgøre en risiko for dit helbred.

Producenterne tilsætter stoffer, der er mistænkt for at være hormonforstyrrende, eksempelvis for at beskytte os mod solen eller for at give produkterne en længere holdbarhed. Men stofferne er mistænkt for at være årsag til nedsat sædskvalitet, misdannelser af kønsorganer hos drengebørn, øget forekomst af hormonafhængige kræftformer for eksempel testikel-,

NYE LAVERE GRÆNSEVÆRDIER FOR PROPYL- OG BUTYLPARABEN

Der må kun være en vis koncentration af propyl- og butylparaben i plejeprodukter. Og EU's videnskabelige komite opfordrer til at sænke grænsen til cirka det halve. Stramningen er endnu ikke vedtaget, men ud fra Tænks undersøgelse kan vi se, at kun ét af de 66 testede produkter overstiger den nye foreslåede grænseværdi. Det betyder altså, at en sænkelse af den maksimalt tilladte koncentration af propyl- og butylparaben reelt ikke vil nedsætte mængden, vi udsættes for, væsentligt.

bryst- og prostatakæft, for tidlig pubertet hos piger og lignende. Det er derfor hensigtsmæssigt så vidt muligt at undgå disse stoffer.

Cremer er de værste

Når produkter smøres på huden – som for eksempel bodylotion og ansigtsscreme – udgør de en større risiko end for eksempel en shampoo, der skylles ud af håret igen.

Tandpasta og mundskyl skyller vi også ud igen, men der er stor sandsynlighed for, at vi sluger en smule af produktet. Det betyder, at hvis vores tandpasta eller mundskyl indeholder triclosan, som det er muligt at finde i enkelte tandpastaer, giver dette indhold et betydeligt bidrag til den samlede risiko. Det samme gælder, hvis triclosan er til stede i den deodorant, vi bruger.

Det er relativt let at finde make-up med hormonforstyrrende stoffer i. Det gælder både læbestifter, foundations, neglelak med mere. Fordi vi kun bruger en relativ lille mængde

HORMONFORSTYRRENDE STOFFER BEGRÆNSET I DANMARK

Reguleringen af kosmetik i EU tager på nuværende tidspunkt ikke tilstrækkelig højde for hormonforstyrrende stoffer. Der er blandt andet endnu ikke enighed om hvilke test, der skal til for at påvise, hvorvidt et stof er hormonforstyrrende.

Samtidig er reguleringen baseret på en vurdering af enkeltstoffer og tager ikke højde for, at vi, når det gælder hormonforstyrrende stoffer, udsættes fra flere kilder og for flere stoffer med samme effekt.

Danmark er foregangsland på området med et nationalt forbud mod flere parabener i plejeprodukter til børn, miljømærket Svanen tillader ikke brugen af disse stoffer, og mange producenter har de senere år udfaset flere problematiske stoffer. Men som det fremgår af Tænks test, kan man stadig finde produkter med hormonforstyrrende stoffer i butikkerne.

make-up, er bidraget til den samlede risiko til stede, men relativt lav.

Særligt propylparaben, der optræder i stort set alle typer produkter fra bodylotion til læbestift over tandpasta til foundations, giver grund til bekymring. Det skyldes, at vores beregninger af risikoen viser, at udsættelsen for propylparaben alene – uden at tage hensyn til at vi

udsættes for andre stoffer med samme virkning – overstiger det niveau, man kan betragte som sikkert.

Også solfilteret ethylhexyl methoxycinnamate, der fortsat bruges i nogle – men langt fra alle solcremer – og som også ses i foundations, læbestifter samt almindelig ansigtsscreme, bidrager væsentligt til den samlede risiko. ■

HVAD SER DU I SKEMAET

I skemaet ser du Tænks vurdering af, hvor let det er at finde et produkt på hylderne, der indeholder de udvalgte hormonforstyrrende stoffer, samt hvor stort bidraget til den samlede risiko for hormonforstyrrelser er, hvis du bruger et produkt med stoffet.

🔍 Sandsynlighed for at finde stoffet

	er ikke fundet i denne undersøgelse
🔍	findes i få produkter.
🔍	findes i flere produkter
🔍	er udbredt

Vurderingen af sandsynligheden for at støde ind i et produkt med disse stoffer er lavet ud fra, hvor let det i Tænks test var at finde produkter med de pågældende indholdsstoffer.

! Bidrag til samlet risiko

!	lille bidrag
!	større bidrag
!	betydeligt bidrag
	manglende viden

Vurderingen af bidraget til den samlede risiko for hormonforstyrrelser er lavet ud fra vores analyser af indhold, beregninger af den daglige udsættelse for disse stoffer samt vurderinger af effektive niveauer og risiko.

	Methyl- og ethylparaben		Propylparaben		Butylparaben		Ethylhexyl methoxycinnamate		Benzophenone-1		Benzophenone-2		Benzophenone-3		Cyclopentasiloxane		Cyclotetrasiloxane		Triclosan	
	🔍	!	🔍	!	🔍	!	🔍	!	🔍	!	🔍	!	🔍	!	🔍	!	🔍	!	🔍	!
Showergel	🔍		🔍	!																
Shampoo	🔍		🔍	!	🔍	!	🔍	!												
Tandpasta	🔍		🔍	!															🔍	!
Sæbe	🔍																			
Bodylotion	🔍		🔍	!	🔍	!							🔍	!	🔍	!				
Deodorant	🔍		🔍	!							🔍	!	🔍	!	🔍	!	🔍	!	🔍	!
Ansigtsscreme	🔍		🔍	!	🔍	!	🔍	!					🔍	!						
Solcreme	🔍		🔍	!	🔍	!	🔍	!					🔍	!						
Læbestift eller -pomade			🔍	!	🔍	!	🔍	!												
Foundation	🔍		🔍	!	🔍	!	🔍	!					🔍	!	🔍	!				
Neglelak							🔍	!	🔍	!										
Samlet bidrag til risiko			!		!		!		!		!		!		!		!		!	

RISIKO FOR HVAD?

Stofferne bidrager alle til en samlet risiko for forstyrrelse af kroppens østrogen balance, idet alle de listede stoffer kan påvirke denne. Et par af stofferne – triclosan og ethylhexyl methoxycinnamate – kan også forstyrre skjoldbruskkirtlens hormoner, så for disse to stoffer er der tale om flere forskellige risici.

METHYL- OG ETHYLPARABEN ER SVÆRT AT VURDERE

Methyl- og ethylparaben er udbredt i plejeprodukter. Tænk anslår, at vi kommer i kontakt med omkring dobbelt så meget methylparaben som propylparaben. Begge stoffer er på EU's liste over mulige hormonforstyrrende stoffer, men vi kan ikke vurdere risikoen på grund af større usikkerhed omkring methyl- og ethylparabens

hormonforstyrrende virkning end for de andre parabener. De tegn på hormonforstyrrende effekter, som nogle forskere har fundet, er ikke tilstrækkelige til at fastsætte effektive niveauer. Methyl- og ethylparabens hormonforstyrrende virkning anses for mindre end propyl- og butylparaben, men kan bidrage til en samlet risiko.

FAKTA OM TEST

Tænk har sammen med vores franske, engelske og schweiziske partnere indkøbt og undersøgt 66 forskellige personlige plejeprodukter for deres indhold af i alt 11 forskellige stoffer, der er mistænkt for at være hormonforstyrrende.

Det drejer sig om konserveringsmidlerne methyl-, ethyl-, propyl- og butylparaben, UV-filtrene ethylhexyl methoxycinnamate og benzophenone

1,2 og 3, det antibakterielle stof triclosan samt to siloxaner, cyclopenta- og cyclotetrasiloxane, der bruges for at blødgøre hud og hår.

Vi valgte primært bodylotion, ansigtsscremer, tandpasta, deodoranter, showergel, håndsæbe, shampoo, tandpasta, solcremer, læbepomader eller -stifter, foundation og neglelak – altså relativt almindelige plejeprodukter. Vi

valgte produkter til kvinder og gik specifikt efter nogle, der ifølge deres ingrediensliste indeholdt en eller flere problematiske stoffer.

Indholdet i de 66 produkter er brugt som et sandsynligt billede på hvilke koncentrationer af stoffer, der kan være i de plejeprodukter på butikernes hylder.

Ud fra de højest målte koncentrationer af stofferne, og med opstilling af forskellige

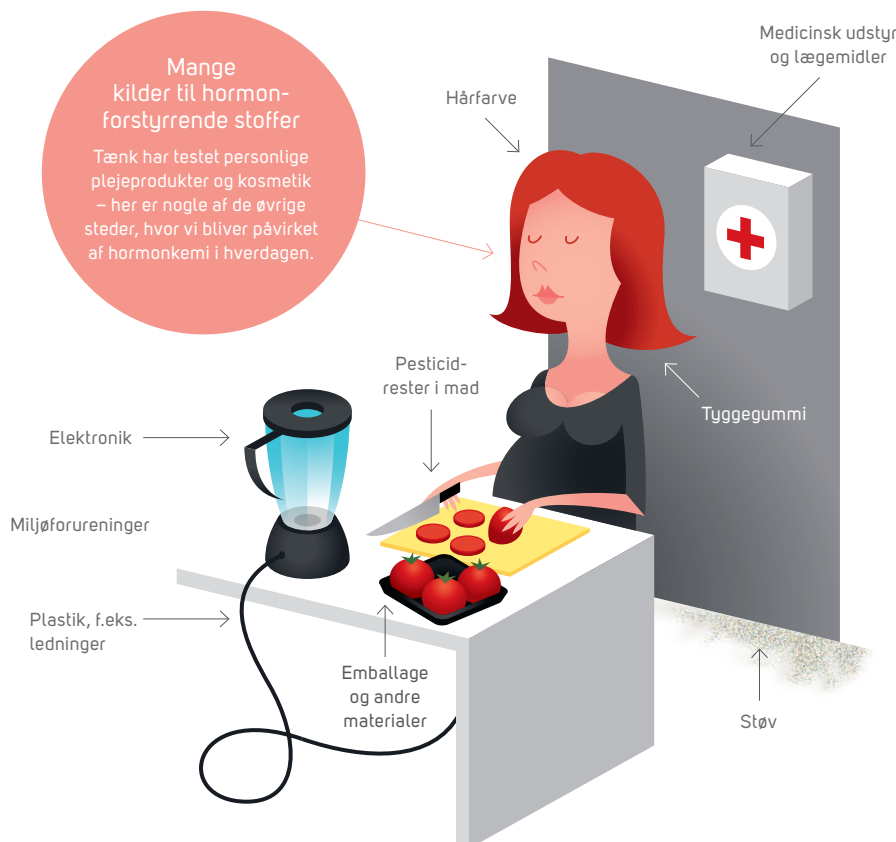
scenarier for hvor hyppigt man bruger produkterne, hvor store mængder af produktet man bruger, hvorvidt man bruger solcreme eller ej, hvorvidt man bruger make-up eller ej, har vi udregnet, hvilke mængder af de forskellige stoffer en bruger kan blive udsat for i løbet af en dag.

Disse beregnede daglige mængder har vi derefter forelagt fire eksperter i hormonforstyrrende stoffer – heriblandt Julie Boberg fra DTU Food – og fået deres vurdering risikoen. Med Julie Bobergs hjælp

har vi været i stand til at vurdere, hvorvidt du som bruger kan risikere, at blive udsat for mængder af hormonforstyrrende stoffer, der overskrider den mængde, der kan betragtes som sikker. Risikoen er både vurderet for enkelte stoffer samt samlet for flere stoffer, med samme effekt, f.eks. for stoffer, der forstyrrer østrogen balancen.

Testen er gennemført i samarbejde med andre forbrugerblade i International Consumer Research and Testing, ICRT.

👉 **WWW** Læs mere om produkter med hormonforstyrrende stoffer, og bliv medunderskriver på kampagnen 'Forbyd hormonkemi i forbrugerprodukter': taenk.dk/hormonkemi

FORBYD STOFFERNE

Stoffer, der er mistænkt for at være hormonforstyrrende, bør ifølge Forbrugerrådet forbydes. Producenternes brancheforening mener ikke, der er fare på færde.

Dyreforsøg viser, at de stoffer, som TænK har fundet i de 66 forskellige plejeprodukter, vi har undersøgt, er hormonforstyrrende hos dyr. Men der findes ikke noget videnskabeligt bevis for, at stofferne også er farlige for mennesker. Alligevel bør stofferne fjernes fra markedet, mener Forbrugerrådet.

"Stofferne er hormonforstyrrende i dyreforsøg, og der findes efterhånden så mange indici og forskning, der viser, at stofferne også kan være problematiske for os mennesker. Forskere mistænker disse stoffer for at være en af årsagerne til, at mænds sædkvalitet er faldende, at vi får sværere ved at få børn, og at piger kommer for tidligt i puberteten. Derfor mener vi, at stofferne burde forbydes, for hvorfor skal vi overhovedet tage risikoen?" spørger Claus Jørgensen, miljøpolitisk seniorrådgiver i Forbrugerrådet.

Han uddyber:

"Det er ikke livsnødvendigt, at putte alle de her stoffer i produkterne. Der findes mange produkter på markedet uden stoffer, der er mistænkt for at være hormonforstyrrende."

Julie Boberg, der er seniorforsker ved DTU Fødevareinstituttet, har hjulpet TænK med at udregne den skadelige virkning for mennesker. Det er ikke stofferne i det enkelte produkt, der udgør en risiko. Det, der gør stofferne problema-

tiske for os mennesker, er, at de findes i så mange produkter, som vi bruger hver dag, og at flere stoffer har samme virkning på kroppen.

"Vi ved, hvor stor en dosis der er skadeligt for dyr. Ud fra det har jeg beregnet, hvor stor en dosis, der kan betragtes som sikker for mennesker. Testen viser, at når man bliver påvirket af flere stoffer med samme hormonforstyrrende virkning fra mange forskellige produkter, kan det udgøre en risiko for mennesker," siger Julie Boberg.

Lovlige stoffer

Men disse argumenter vejer ikke tungt hos producenternes brancheforening. Her handler det ikke om dyreforsøg og mistanke, men derimod om, hvad der er lovligt og ikke lovligt. Og alle de

11 stoffer, som TænK har fundet i produkterne, er lovlige og vurderet som sikre af myndighederne. Derfor er der ifølge producenterne ingen grund til fjerne eller erstatte nogen af ingredienserne.

"Hovedparten af de her stoffer tjener et vigtigt formål – det er UV-filtre, der beskytter mod solen eller konserveringsmidler, der hindrer bakterie- og svampevækst, der for eksempel kan give infektioner. Og det er ikke kun fra kosmetik, vi bliver udsat for de her stoffer. Kigger man kun i en bestemt retning risikerer man, at man overser noget væsentligt," siger Hanna Løyché, der er administrerende direktør i brancheforeningen SPT.

Hun er tryk ved de sikkerhedsvurderinger, den videnskabelige komite i EU foretager.

"Der er lavet meget konservative grænseværdier, der ligger 100 gange under det niveau, hvor man ikke har kunnet måle en effekt i dyreforsøg. Produkterne skal være sikre, og vi laver løbende sikkerhedsvurderinger af produkterne," siger hun.

Men dyreforsøg viser, at stofferne er hormonforstyrrende hos dyr. Bekymrer det jer ikke?

"Nej, for den her viden er ikke ny, og den indgår allerede i sikkerhedsvurderingen. EU's videnskabelige komite af uafhængige eksperter har vurderet, at det er ok at bruge de her stoffer i en vis mængde. Og der er også forsøg, der ikke har vist samme effekt."

Vi bliver udsat for stofferne i mange forskellige produkter. Hvorfor går kosmetikbranchen så ikke i front og fjerner disse stoffer helt?

"Fordi det er fastslået, at stofferne er sikre at anvende i kosmetik i de fastsatte niveauer. Og der kan også være en risiko ved at erstatte disse stoffer med andre ingredienser, som kan vise sig at give problemer," siger Hanna Løyché.

TænK har forsøgt at få en kommentar fra både L'Oréal og Nivea, som begge har relativt mange produkter på markedet, der indeholder de problematiske stoffer. De to producenter ønsker ikke at udtale sig til TænK, men henviser til brancheforeningen SPT.

Nivea oplyser, at i et par af de Nivea-produkter, som vi undersøgte i testen, er stoffer som propylparaben og ethylhexyl methoxy cinnamate ikke længere at finde i de nyeste udgaver af produkterne. ■

SÅDAN UNDGAAR DU PROBLEMATISKE STOFFER

- Gå efter svanemærkede produkter, da de ikke må indeholde stoffer, der er mistænkt for at være hormonforstyrrende.
- For ikke Svanemærkede produkter skal du nøje tjekke indholdsdeklarationen.
- Vær særligt omhyggelig med valg af solcreme og bodylotion.
- Vær meget grundig med at fravælge produkter, der indeholder triclosan, propyl- og butylparaben samt ethylhexyl methoxycinnamate.
- Begræns dit forbrug af plejeprodukter, når du er gravid.
- Begræns brugen af plejeprodukter til dine børn.